

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING.

N°. 94.

DEEL IV.

1 Maart 1917.

INHOUD: Jhr. Dr. ED. J. G. EVERTS. Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, IX. — D. VAN DER HOOP. Lijst van de Leden. — Dr. J. C. H. DE MEIJERE. Bibliotheek (wordt vervolgd).

Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, IX.

1¹⁾. *Cicindela campestris* L. Terwijl bij ab. c. * *affinis* FISCH. enkele der witte vlekjes op de dekschilden ontbreken, zouden bij ab. c. *impunctata* WESTH. (*simplex* DALLA TORRE) alle vlekjes ontbreken. Van deze laatste zou, volgens eene oude opgave, een exemplaar bij Voorst gevangen zijn, dat ik echter niet zag.

7. *Calosoma inquisitor* L. Exemplaren met licht groene randen werden als ab. c. *viridimarginatum* LETZN. geduid; zulken met eenkleurig groene bovenzijde als ab. c. * *viridescens* REITT. (niet inlandsch bekend). De ab. c. *violaceum* WESTH. heet bij REITTER: *coeruleum* LETZN. (= *violaceum* WESTH.). REITTER schrijft: met eenkleurig b l a u w e bovenzijde, wat eerder licht violetblauw zal bedoeld zijn; deze is in Limburg gevangen in het Limbrichter bosch bij Sittard, bij Valkenburg en nabij Vaals, maar hier op Duitsch grondgebied ²⁾. De in

¹⁾ De nummers verwijzen naar mijne „Lijst der in Nederland en het aangrenzend gebied voorkomende Coleoptera, 1906.”

²⁾ Deze kleur-aberratie ontbreekt in mijne collectie.

mijne collectie (uit Apeldoorn, Katwijk en Kerkrade) aanwezige exemplaren zijn zoo donker gekleurd, dat zij de ab. c. *nigrum* LETZN. (= *obscurum* DALLA TORRE) naderen, zoo niet zijn; de kleur is n.l. zwart, met uiterst geringen violetten tint. Van de ab. c. *nigrum* LETZN. wordt gezegd: de geheele bovenzijde zwart (of hier bedoeld is, met nog een schijn van violet?). Nog is eene ab. c. **varians* LETZN. beschreven, bij welke de dekschilden blauw of violetblauw zijn, het halsschild daarentegen eenigszins groen is (niet inlandsch bekend). Licht bruinachtig-koperkleurige exemplaren zijn ab. c. **cupreum* MOTSCH (niet inlandsch).

8. *Calosoma sycophanta* L. Exemplaren met geheel purper-rood-goudkleurige dekschilden zijn ab. c. *purpurco-aureum* LETZN.

75. *Bembidion bipunctatum* L. Exemplaren met groenachtige dekschilden zijn: ab. c. *chloropus* DALLA TORRE.

77. *Bembidion varium* OLIV. Blauwe tot blauwzwarte exemplaren zijn ab. c. *nigrocyanum* H. WAGN. (Ent. Mitt. V, 1916); deze werden enkele malen met het type gevangen.

93. *Bembidion nitidulum* MARSH. Volgens GANGLBAUER zou *B. deletum* DEJ. duiden op onuitgekleurde exemplaren met roodbruin doorschijnende dekschilden en geheel roode pooten.

113. *Bembidion guttula* F. Exemplaren met geheel donkere dekschilden, zonder geelroode ronde vlek aan het uiteinde zijn: ab. c. *nigrescens* FRIEDR.; zeldzaam.

120. *Ocys quinquestriatus* GYLLH. De exemplaren uit ons gebied, België, Duitschland en Frankrijk, vertoonen, volgens NETOLITZKY, op de dekschilden (onder het mikroskoop gezien) eene uiterst fijne, dwarsrimpelige microsculptuur, evenals bij *O. harpaloides* SERV. Bij exemplaren uit Neder-Oostenrijk, Stiermarken, Croatie en Dalmatië daarentegen is de sculptuur een iets duidelijker wijdmazig netwerk; deze laatste is beschreven als het ras **reticulatus* NETOL. Ik kon de juistheid hiervan constateeren door een exemplaar uit Oostenrijk (vermoedelijk uit Weenen) te vergelijken met vele Nederlandsche exemplaren, alsmede met zulken uit Biarritz en Erlangen.

159. *Platynus Mülleri* HRBST. De ab. c. *tibialis* HEER werd, tot nog toe alleen door Mr. D. UYTENBOOGAART, bij Ommen, Juni, gevangen en welwillend voor mijne collectie afgestaan.

Donkere, op de bovenzijde blauwachtig iriseerende exemplaren zag ik uitsluitend uit Exaeten bij Baeksen (Limb.), voor vele jaren van Pater E. WASMANN ontvangen; deze naderen de ab. c. **coerulescens* LETZN. (*chalybaeum* GRADL), welke blauw gekleurd is.

203. *Amara strenua* ZIMMERM. Volgens REITTER (Fauna Germ. I) eindigt de afgekorte scutellairstreep van voren in den basalen rand; een navelstip achter dezen laatsten ontbreekt. GANGLBAUER daarentegen zegt daarvan niets. Bij de in mijne inlandsche collectie voorhandene exemplaren is deze stip aanwezig. Van twee exemplaren uit Oosterwijk, die ik destijds van REITTER ontving, ontbreekt die navelstip bij het eene ex. (♀), terwijl bij het andere (♂) op het linker dekschild een duidelijke stip voorhanden is, maar op het rechter dekschild ontbreekt. Bij een ♂ uit Frankrijk (Isère) van wijlen J. DESBROCHERS DES LOGES ontvangen, is eveneens de navelstip duidelijk aanwezig.

277. *Dichirotrichus pubescens* PAYK. Exemplaren, welke geheel zwartbruin zijn, worden tot de ab. c. *Beuthini* GEBIEN gerekend. Hiertoe behooren, voor zoover ik kon nagaan, uitsluitend ♂♂.

293. *Acupalpus meridianus* L. ab. c. *thoracicus* SCHILSKY; bij Arnhem, Apeldoorn, Maastricht en Steyl (Limb.). Terwijl bij het type het halsschild pekbruin is, is dit bij deze a. roestrood. Bij het ex. uit Arnhem is ook de kop roestrood. Overigens als het type gekleurd.

372. *Hydroporus pictus* F. Exemplaren bij welke de bij het type voorhandene verbindingslijn tusschen de basale vlek en de eenigszins Y-vormige teekening voor het uiteinde der dekschilden verdwenen is, behooren tot de ab. c. *cruciatus* SCHILSKY (*crux* DUFTS.). Soms is die Y-vormige gele teekening in eene lange, nabij den gelen zijrand zich bevindende streep en een kort, meer naar binnen gelegen, streepje opgelost; door HÄNEL (in Ent. Blätt. 1911) ab. c. *cordatus* genoemd. Ook kan alleen de buitenste langere gele streep aanwezig zijn, terwijl van het naar binnen gelegen streepje nog slechts een onduidelijk overblijfsel zichtbaar is.

Eindelijk zijn exemplaren bekend, bij welke de zwarte kleur op de achterhelft der dekschilden zich zoozeer heeft uitge-

breid, dat van de gele teekening voor het uiteinde nagenoeg niets meer over is en zelfs de gele zijrand daar ter plaatse verdwenen kan zijn. Exemplaren met in twee vlekjes opgeloste Y-vormige figuur voor het uiteinde der dekschilden, bij welke bovendien de gele basale vlek (die bij het type met den zijrand samenhangt) tot eene kleine ronde stip, nabij het midden van de basis, gereduceerd is, waardoor, behalve de hier zeer smalle gele zijrand, zes gele vlekjes op de beide dekschilden voorhanden zijn, vormen ab. c. *sex-maculatus* HÄNEL (l. c.).

377. *Hydroporus lineatus* F. Exemplaren, bij welke de dekschilden, behalve langs den zijrand, eenkleurig bruinachtig zijn, zijn ab. c. *vicinus* AUBÉ (*unicolor* DALLA TORRE).

397. *Hydroporus memnonius* NICOLAI. Exemplaren, bij welke het geheele lichaam roestrood of roodbruin, de schedel en de zijden van het halsschild lichter bruinrood en de sprieten, tasters en pooten roestrood gekleurd zijn, werden als *incertus* AUBÉ beschreven. M. i. zijn dit immature exemplaren.

413. *Agabus chalconotus* PANZ. Kleine, smalle, aan de zijden der dekschilden iets lichter bronskleurige exemplaren, bij welke het laatste sprietlid nagenoeg geheel zwart is en de voorafgaande drie leedjes aan den top zwartachtig zijn, vormen de ab. c. *melanocornis* ZIMMERM. Exemplaren die daaraan beantwoorden bezit ik uit Texel, Winterswijk en Vlodrop (Limb.).

424. *Platambus maculatus* L. ab. c. *inaequalis* PANZ. Een exemplaar werd voor vele jaren door den heer B. KLIJNSTRA bij Beekbergen gevangen en welwillend voor mijne collectie aangeboden, waarvoor mijn vriendelijken dank. Ook zijn overgangsvormen tot het type bekend. — In de Alpen komt een kleinere, smallere, minder gewelfde vorm (var. **pulchellus* HEER) voor en daarvan is eene a. ♀ *Graëllsi* GEMM. & HAR. beschreven, bij welke de sculptuur der bovenzijde veel grover en ruwer is; een dergelijk klein ex., dat volkomen aan de beschrijving beantwoordt, werd voor eenige jaren door Dr. D. MAC GILLAVRY bij Valkenburg in Limburg gevangen en mij voor mijne collectie afgestaan, waarvoor mijn dank.

427. *Rhantus punctatus* FOURCR. Bij ab. c. *flaviventris* SCHILSKY is het achterlijf geheel roodachtig. Ik bezit een ex. uit Apeldoorn (coll. H. GROLL).

437. *Graphoderes zonatus* HOPPE. Bij ab. c. *biconnatus* DELAHON zijn vóór- en achterrand van het halsschild zwart gezoomd, zonder gele afscheiding als bij het type. Voor vele jaren ontving ik in dank een ex. uit Laag-Soeren van Prof Dr. J. VERSLUYS.

501. *Oxypoda parvula* BRIS. is, volgens BERNHAUER (Cat. Col. Eur. 1906) en REITTER, synoniem met *O. ferruginea* ER. Een ex. uit den Haag werd, voor vele jaren, door FAUVEL, als *O. parvula* BRIS. gedetermineerd, doch zou thans *ferruginea* ER. moeten heeten, terwijl exemplaren, die ik tot nog toe voor deze laatste soort hield, tot *O. annularis* MANNH. blijken te behooren. De door GANGLBAUER beschrevene *O. ferruginea* ER. zou, volgens bovengenoemde auteurs, met *O. brachyptera* STEPH. synoniem zijn. — REITTER rekent *O. ferruginea* ER. (*fuscata* MULS. & REY, *misella* KR., *solitaria* KR., *parvula* BRIS.) tot het Subgen. *Sphenom(m)a* MANNH., als verwante van *O. amoena* FAIRM., *haemorrhoea* SAHLB. e. a., bij welke de dekschilden niet korter zijn dan het halsschild, terwijl bij GANGLBAUER en BERNHAUER de dekschilden wel korter dan het halsschild worden genoemd. Bij het door FAUVEL gedetermineerde exemplaar zijn de dekschilden nagenoeg even lang als het halsschild, althans is het verschil in lengte zoo weinig opvallend, dat ik eerder geneigd ben de soort, met REITTER, te plaatsen in het subgen. *Sphenoma*; van het zoo opvallend kort zijn der dekschilden als bij *brachyptera* en *annularis* is hier geen sprake. De beschrijving bij REITTER past volkomen op het Nederlandsche exemplaar. GANGLBAUER en BERNHAUER brengen deze soort tot het subgen. *Bessopora* THOMS. Ook de beschrijving, door BERNHAUER gegeven, past volkomen op ons exemplaar; alleen wordt hier gesproken van korte dekschilden, waaruit nog niet volgt, dat ze bepaald korter zijn dan het halsschild. Zoowel BERNHAUER als REITTER spreken van de roodbruine kleur, de donkerder kleur dus, waardoor onze soort zich van *O. annularis* onderscheidt, alsook de geringere grootte en de wat minder verbrede voorlaatste sprietleedjes. Ik acht het niet onwaarschijnlijk, dat van *O. brachyptera* BRIS. (? *ferruginea* ER.) zoowel exemplaren met dekschilden, die nagenoeg even

lang als-, als zulken, bij welke deze opvallend korter dan het halsschild zijn; vandaar wellicht de verschillende opvattingen van BERNHAUER en REITTER. In den Cat. Col. Eur. 1906 (BERNHAUER) wordt als synoniem van *O. ferruginea* ER. ook *brachyptera* GANGLB. genoemd. Het schijnt wel, dat over *O. parvula* BRIS., *ferruginea* ER. en *brachyptera* STEPH. de meeningen bij de verschillende auteurs sterk uiteen loopen, vandaar dat thans zelfs sprake is van *O. ferruginea* MULS. & REY (volgens GANGLBAUER als synoniem van *O. brachyptera* STEPH.) en *O. ferruginea* GANGLB., evenals van *O. brachyptera* GANGLB.

504bis. *Oxypoda filiformis* REDT. (*terrestris* KR.). Subgen. *Demosoma* THOMS., bij REITTER het subgen. *Sphenoma* MANNH. Door mij in den Haagschen dierentuin, in gezelschap van *O. amoena* FAIRM. en *O. haemorrhoea* SAHLB., in kompost gevangen, maar zeldzaam; ook bij Burgst nabij Breda door den heer C. A. L. SMITS VAN BURGST ¹⁾ en bij Houthem (Limb.) door Dr. MAC GILLAVRY gevangen.

Deze soort is opvallend door de smalle gedaante met evenwijdige zijden, de tamelijk donkere kleur, de naar het uiteinde slechts matig verdikte sprieten en het tot aan het uiteinde uiterst dicht bestippelde, grauw zijdeglanzige achterlijf. Zwart, halsschild en dekschilden gewoonlijk donkerbruin, de achterrand der achterlijfssegmenten en het uiteinde van het achterlijf roodachtig. De wortel der bruinachtige sprieten en de tasters bruinrood tot roodgeel; pooten lichtgeel. Dekschilden ternauwernood langer dan het halsschild. Zij is het naast verwant aan *O. amoena*, doch onderscheidt zich van deze, doordat de sprieten naar het uiteinde slechts matig sterk verdikt zijn; de voorlaatste leedjes zijn ongeveer de helft breder dan -, tot hoogstens tweemaal zoo breed als lang (bij *amoena* zijn zij naar het uiteinde zeer sterk verdikt, geheel geel, de voorlaatste leedjes ongeveer driemaal zoo breed als lang).

¹⁾ Van deze gelegenheid maak ik gebruik om den Heer SMITS VAN BURGST mijn hartelijken dank te betuigen voor de vele interessante Coleoptera, die ik van hem, sedert eenige jaren, ontving.

Ook den Heer C. WILLEMSE mijne erkentelijkheid voor zijne vriendelijke medewerking. Mogen de nieuwe woonplaatsen (Ginneken en Eygels-hoven (Limb.) van beide heeren de gelegenheid bieden om nog veel interessants voor de fauna bekend te doen worden.

Halsschild ongeveer de helft breeder dan lang, even breed als -, of ternauwernood smaller dan de dekschilden. Achterlijf met volkomen parallele zijden. Een onrijp exemplaar is geheel geel. Lengte $1\frac{3}{5}$ —2 mm.

779. *Quedius mesomelinus* MRSH., ab. c. *Delahoni* H. WAGNER. Bij deze, uit de Mark Brandenburg beschreven a. zijn kop, dekschilden en uiteinde van achterlijf van de normale zwarte kleur voorzien, terwijl het halsschild, de eerste vier onbedekte tergiten en de basis van het 5^e tergiet eene lichte bruinroode kleur vertoonen. Daar, volgens H. WAGNER, bij het uitkleuringsproces der kevers de dekschilden altijd het laatst bijkleuren, zoo kan hier van immature exemplaren geen sprake zijn; ook de gedeeltelijke lichte kleur van het achterlijf spreekt daartegen, te meer daar de middel- en achterborst weder donker pekbruin gekleurd zijn, bij welke typische uitkleuring bij een normaal rijpingsproces eerst na de volledige uitkleuring van het achterlijf tot stand komt. In Nederland zijn deze overal met het type waargenomen, maar zeldzaam.

1387. *Nitidula carnaria* SCHALL. De heer J. H. E. WITTPEN ving bij Wijk aan Zee, met vele typische exemplaren, een ex. dat geheel donker, bruinzwart, gekleurd is, bij welke van de geelroode teekening op de dekschilden nog maar een tamelijk smalle, schuine dwarsvlek achter het midden overgebleven is; deze bereikt noch den naad, noch den zijrand en vertoont nabij den zijrand eenige neiging om zich in te snoeren. Ik noem deze ab. c.: **bifasciata nov. ab. c.** De heer WITTPEN was zoo vriendelijk, dit ex. voor mijne collectie te bestemmen, waarvoor mijn grooten dank.

2470. *Cryptocephalus rufipes* GOEZE, ab. c. *hispanus* SEIDL. De heer WITTPEN ving van deze a. één exemplaar, met verscheidene van het type, bij Wijk aan Zee, Juni. Met dank voor mijne collectie ontvangen.

2776. *Chlorophanus viridis* L. Exemplaren, bij welke het schubkleed op de bovenzijde dicht roestkleurig-bruinachtig is, met groenachtige zijden, behooren tot de ab. c. *salicicola* GERM. Met het type, maar zeldzamer. Volgens REITTER vooral op brandnetels, de groene type op wilgen.

CORRIGENDA.

Op blz. 338 der Ent. Ber., Deel IV, No. 93, 1 Jan. 1917 staat in het „Overzicht enz.” bij 216 *Amara famelica* ZIMM. ab. c. *nigra* LETZN.; lees: ab. c. *nigricans* SCHILSKY.

Den Haag.

ED. EVERTS.

Lijst van de Leden.

Mevr. de Wed. C. W. REUVENS, geb. VAN BEMMELEN, verhuisd naar *Laan van Meerdervoort 439*, te 's Gravenhage.

M. CALAND, Rijks hoofd-ingenieur, Directeur van den Waterstaat, verhuisd naar *Juliana van Stolberglaan 8*, te 's Gravenhage.

J. B. CORPORAAL, voorloopig adres: *Poste restante, Medan Deli, Sumatra, Oostkust*.

W. J. A. KLUNDER VAN GIJEN, verhuisd naar *van Broekhuysenstraat 9*, te Nijmegen.

C. VAN LEYDEN, verhuisd naar *Van der Duynstraat 1*, te Utrecht.

C. RITSEMA CZN., verhuisd naar *Grintweg 891*, te Wageningen.

A. C. VALSTAR, verhuisd naar p. a. den heer JOH. VIEVEEN, *Nieuwe Gracht 85*, te Utrecht.

Nieuw lid.

J. P. A. KALIS, *Kalverbosch*, te Tiel.

Rotterdam.

D. VAN DER HOOP.